

חוק ההתגוננות האזרחית, תשי"א—1951*

פרק ראשון: פירושים

פירושים

1. בחוק זה —

„התגוננות אזרחית“ פירושו — האמצעים הנקוטים לשם התגוננות מפני כל התקפה או סכנת התקפה על האוכלוסיה האזרחית מצד מדינה זרה או לשם צמצום תוצאותיה של התקפה כזאת, להוציא אמצעי לחימה;

„הגא“ פירושו — שירות ההתגוננות האזרחית שהוקם בסעיף 2;

„ארגוני עזר“ פירושו — ארגון, מוסד, מפעל או כל גוף אחר העושים שירות ציבורי ושר הבטחון הכריז עליהם, באכרזה שפורסמה ברשומות, כעל ארגונים שעזרתם נדרשת להתגוננות אזרחית;

„תקופת קרבות“ פירושו — תקופה שבה מתנהלות פעולות מלחמה נגד ישראל מצד מדינה זרה;

„תמרוני הגא“ פירושו — אימונים של הגא או של ארגוני עזר שראש הגא הכריז עליהם כעל תמרוני הגא;

„שעת התקפה“, לגבי שטח מסויים, פירושו —

(א) הזמן שבוא מתנהלת באותו שטח התקפה מצד מדינה זרה;

(ב) הזמן ממתן אות אזהרה עד מתן אות ארגעה, בין אם האות ניתן בתקופת קרבות ובין בשעת תמרוני הגא;

„רשות מקומית“ — לרבות אדם או חבר בני אדם הממלאים למעשה תפקידים של רשות מקומית;

„דיני ההתגוננות האזרחית“ פירושו — חוק זה, התקנות שהותקנו לפיו, וכן כל צו והוראה שניתנו לפיהם.

פרק שני: שירות ההתגוננות האזרחית

שירות
ההתגוננות
האזרחית

2. מוקם בזה שירות ההתגוננות האזרחית, שיארגן וינהל את ההתגוננות האזרחית במדינה, ולמטרה זו יהיה מוסמך —

(א) להכין ולבצע תכניות התגוננות אזרחית למדינה כולה או לכל שטח משטחיה;

(ב) לאמן את חברי הגא לתפקידי התגוננות אזרחית, לארגנם ביחידות, לקבוע את סדרי הפיקוד והמשמעת ביחידות אלה ודרכי פעולתן;

(ג) לקבוע מדים או סימני היכר מיוחדים לחברי הגא;

(ד) להתקשר בחושים, להחזיק במקרקעים ולרכוש מטלטים;

(ה) לעשות עבודות בקרקע, להתקין מבנים ומיתקנים ולקיימם;

(ו) לאמן, לצייד, ולהדריך את ארגוני העזר להתגוננות אזרחית ולהפעילם בתקופת

קרבות או בשעת תמרוני הגא;

* נתקבל בכנסת כיום ה' באדר ב' תשי"א (18 במרס 1951); הצעת החוק ודברי הסבר נתפרסמו בהצעות חוק 62 מיום כ"ט בטבת תשי"א (7.1.51), עמוד 82.

(ז) לתאם את פעולותיהם של משרדי הממשלה, של הרשויות המקומיות ושל מפעלים פרטיים בעניני ההתגוננות האזרחית ;
 (ח) לקבוע אותות אזעקה וארגעה ולהפעילם ;
 (ט) להדריך את האוכלוסיה בעניני התגוננות אזרחית ולציידה באמצעי התגוננות ;
 (י) לטפל בהסוואת מבנים, לעזור לאוכלוסיה שנפגעה ולעשות כל פעולה אחרת הדרושה לשם מילוי תפקידו בהתאם לדיני ההתגוננות האזרחית.

3. (א) שר הבטחון ימנה קצין בצבא-הגנה לישראל לכהן בתפקיד ראש הגא. הודעה על מינויו תפורסם ברשומות.

(ב) ניהול הגא והפיקוד על כל חבריו יהיו בידי ראש הגא, שיהיה מוסמך לפעול בשם הגא בכל ענין, פרט לענינים שנמסרו לאדם אחר בחוק זה או בתקנות שהותקנו לפיו.

4. (א) תוקם מועצה ארצית של הגא שתפעל כגוף מייצג על יד ראש הגא.
 (ב) המועצה הארצית של הגא תהיה מורכבת מחברים אלה :

- (1) ראש הגא, כיושב ראש ;
- (2) נציג אחד של כל שר כמפורט בזה : שר האוצר, שר הבריאות, שר המשטרה, שר העבודה ושר הפנים ;
- (3) נציג אחד של כל עירייה כמפורט בזה : עיריית ירושלים, עיריית תל אביב-יפו ועיריית חיפה ;
- (4) נציג אחד של העיריות שלא פורטו בפסקה (3) ;
- (5) שני נציגים של הרשויות המקומיות האחרות ;
- (6) נציג אחד של האגודה מגן דוד אדום בישראל ;
- (7) נציג אחד של האגודות של מכבי אש מתנדבים ;
- (8) נציג אחד של ארגוני נשים.

(ג) את הנציגים הנזכרים בסעיף קטן (ב), בפסקות (4) ו-(5) ימנה שר הפנים, את הנזכרים בפסקות (7) ו-(8) — ימנה שר הבטחון.

5. (א) לצורך חוק זה יחלק ראש הגא את שטח המדינה למחוזות הגא וימנה לכל מחוז מפקד הגא מחוזי.

(ב) מפקד הגא מחוזי יהיה אחראי לארגון ולניהול ההתגוננות האזרחית במחוזו ולשם כך יהיה לו —

- (1) הפיקוד על חברי הגא במחוז ;
- (2) הסמכות להפעיל את ארגוני העזר שבמחוזו בתקופת קרבות ובשעת תמרונים הגא ;
- (3) כל סמכות אחרת הנתונה להגא שתוענק לו לפי דיני ההתגוננות האזרחית.

6. (א) בכל מחוז הגא תוקם מועצה מחוזית של הגא שתפעל כגוף מייצג על יד מפקד הגא באותו מחוז ותמלא את התפקידים האחרים שנקבעו לה בחוק זה.

(ב) מועצה מחוזית תהיה מורכבת ממפקד הגא מחוזי, כיושב ראש, מנציגו של שר הפנים ומנציגי הרשויות המקומיות במחוזו. שר הפנים יקבע את הרשויות המקומיות שימנו נציגים למועצה ומספר נציגייהן.

(ג) מפקד הגא מחוזי רשאי, באישור המועצה המחוזית, להטיל על חבר המועצה כל תפקיד הנוגע לשיתוף הציבור ומוסדותיו בהתגוננות אזרחית.

7. (א) שר הבטחון רשאי להכריז, באכרזה שתפורסם ברשומות, על כל תפקיד בהגא, אשר הפעולות הקשורות בו מוגבלות למבנה מסויים או לשטח סמוך לאותו מבנה, כעל תפקיד נדרש בהגא.

(ב) ראש הגא רשאי לאחר התייעצות עם המועצה הארצית לקבוע בצו, שיחול במדינה כולה או במחוז הגא מסויים או בחלק ממנו, הכל כפי שייקבע בצו, כי מפקד הגא מחוזי רשאי לקרוא בני אדם הגרים או העובדים במקום שבו חל הצו למלא תפקידים נדרשים בהגא. (ג) ניתן צו לפי סעיף קטן (ב), רשאי מפקד הגא מחוזי של המקום שעליו חל הצו ולפי התנאים שנקבעו בו לתת לאדם הגר או העובד באותו מקום הודעה בכתב, כי הוא נקרא למלא תפקיד נדרש בהגא כמפורט בהודעה.

(ד) לא ייקרא למלא לפי סעיף זה תפקיד נדרש בהגא ולא יהיה חייב למלאו —

- (1) הנמנה עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צבא-הגנה לישראל;
 - (2) הנמנה עם משטרת ישראל;
 - (3) מי שנתקבל להגא כמתנדב;
 - (4) גבר למטה מגיל 16 או למעלה מגיל 55;
 - (5) אשה למטה מגיל 17 או למעלה מגיל 50;
 - (6) אשה הרה בתקופת הריונה ועד תום שנה אחת מיום גמר ההריון;
 - (7) אם לילד למטה מגיל 5 או מי שאחראי לו במקומה;
 - (8) מי שאינו עובד או שאינו גר במבנה שבו או סמוך לו יש למלא אותו תפקיד.
- (ה) אדם שניתנה עליו הודעה לפי סעיף קטן (ג), רשאי תוך 15 יום לפנות למועצה המחוזית של הגא בבקשה לבטל את ההודעה ולקבל ממנה תעודה על הגשת בקשה כזאת. (ו) המועצה המחוזית או ועדה שנבחרה לכך על ידיה רשאית לאשר את הבקשה או לדחותה. המועצה המחוזית או הועדה האמורה תודיע למבקש ולמפקד הגא מחוזי את החלטתה בבקשה.

(ז) לאחר שעבר הזמן הקבוע להגשת בקשה לביטול הודעה שניתנה לפי סעיף קטן (ג), והבקשה לא הוגשה, או הוגשה — והמועצה המחוזית או הועדה האמורה הודיעה את החלטתה על דחיית הבקשה, רשאי אותו מפקד הגא מחוזי להטיל על האדם שעליו ניתנה ההודעה את התפקיד הנדרש המפורט בה.

8. (א) אלה הם חברי הגא:

חברי הגא

- (1) הנמנה עם כוחות המילואים של צבא-הגנה לישראל שמשלח להגא לשרת בו את שירות המילואים שהוא חייב בו על פי חוק שירות בטחון, תש"ט—1949;
 - (2) מי שנתקבל להגא כמתנדב;
 - (3) מי שהוטל עליו תפקיד נדרש בהגא לפי סעיף 7.
- (ב) לא יתקבל אדם להגא כמתנדב, אלא לאחר שחתם על הצהרת התנדבות שבה יפורט התפקיד או התפקידים שמותר יהיה להטיל על חותם ההצהרה.
- (ג) התנאים שלפיהם רשאי אדם שנתקבל להגא כמתנדב להפסיק את חברותו בהגא ייקבעו בתקנות.
- (ד) חבר הגא חייב למלא את התפקיד או התפקידים שהוטלו עליו כחוק ולציית לכל פקודה או הוראה חוקית שניתנה לו על ידי הממונים עליו.

(ה) לגבי אדם שהוא חבר הגא בתוקף סעיף קטן (א) (1), בא סעיף קטן (ד) להוסיף על הוראות חוק שירות בטחון, תש"ט—1949, ולא לגרוע מהן, ולצורך אותו חוק רואים

¹ ספר החוקים 25 מיום כ"א באיילול תש"ט (15.9.49), עמ' 271.

את הגא כיחידת מילואים של צבא-ההגנה לישראל ואת דרגות מפקדי הגא כדרגות מפקדים בחיל היבשה.

(1) לצורך אחריות פלילית ואחריות לנזקים יהיה דינו של חבר הגא לגבי מעשה שעשה או שנמנע מעשותו בקשר למילוי תפקידו, כדינו של פקיד ממשלה.

(2) חבר הגא שנחבל או חלה בשעת שירותו בתפקיד בהגא עקב מילוי תפקידו זה, יחולו עליו ועל בני משפחתו חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט—1949¹, וחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), תשי"א—1950², ולצורך חוקים אלה יראו את שירותו בתפקיד בהגא כשירות צבאי, ואת יום גמר התפקיד — כיום שחרורו מהשירות הצבאי.

סמכויות
מיוחדות
לחברי הגא

9. (א) ראש הגא, מפקד הגא מחוזי וכל חבר הגא שהוסמך לכך בכתב על ידי ראש הגא או על ידי מפקד הגא מחוזי, רשאי להיכנס, בזמן שבין שעה שמונה בבוקר ובין שעה שמונה בערב, לכל מקום שיש לו יסוד לחשוב שנעברה בו עבירה על ידי ההתגוננות האזרחית, או שיש צורך לנקוט בו באמצעי התגוננות אזרחית, או כדי לנקוט בו אותם אמצעים למעשה.

(ב) בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא רשאי כל חבר הגא כשהוא בתפקיד —

(1) להיכנס לכל מקום בנסיבות או למען המטרות הנקובות בסעיף קטן (א);

(2) להשתמש במידת הכוח המתקבלת על הדעת, כדי לכפות את הציות לדיני ההתגוננות האזרחית.

(ג) בשעת התקפה רשאי חבר הגא ליתן לאדם הנמצא בשטח המותקף כל הוראה המתקבלת על הדעת כדרושה לשמירתם או להצלחתם של חיי אדם באותו שטח.

תקציב הגא

10. (א) אוצר המדינה והרשויות המקומיות ישאו בהוצאות התקציב השנתי של הגא, (בסעיף זה — התקציב).

(ב) אחוז השתתפותו של אוצר המדינה בכיסוי הוצאות התקציב ייקבע מדי שנה לפי המלצתו של שר האוצר בהחלטה של ועדת הכספים של הכנסת.

(ג) ראש הגא יכין לאחר התייעצות עם המועצה הארצית את הצעת התקציב.

(ד) ההצעה האמורה, לאחר שתאושר על ידי שר הבטחון, שר הפנים ושר האוצר, תהיה לתקציב בר-תוקף ומחייב והגא לא יוציא כל הוצאה, אלא בהתאם לו, אולם שר הבטחון רשאי, בהסכמת שר האוצר, להעביר כל סכום מסעיף משנה אחד לסעיף משנה אחר שבאותו סעיף הוצאה של התקציב.

(ה) הסכום הנותר לכיסוי הוצאות, לאחר ניכוי סכום השתתפותו של אוצר המדינה, יחולק בין הרשויות המקומיות על ידי שר הפנים בהתייעצות עם המועצה הארצית. סכום שנקבע כאמור לרשות מקומית מסויימת יהיה חוב המגיע ממנה להגא, מיום שהומצאה הודעה על כך לאותה רשות.

פרק שלישי: מקלטים

פירושים

11. בפרק זה —

„מפעל“ פירושו — מבנה של קבע או חלק ממנו, המשמש או המיועד לשמש, מקום עבודה או מקום עסק שעובדים בו לא פחות מעשרה בני אדם בבת אחת או שמבקרים בו כרגיל לא פחות מעשרים בני אדם בבת אחת ;

¹ ספר החוקים 25 מיום כ"א באבול תש"ט (15.9.49), עמ' 278.

² ספר החוקים 52 מיום ז' באב תשי"א (21.7.50), עמ' 162.

- „בית“ פירושו — מבנה של קבע, הנפרד בבינוני ממבנים אחרים והמשמש או המיועד לשמש לשהיית בני אדם בו, למעט מבנה שהוא כולו או בעיקרו מפעל ;
- „בעל מפעל“ פירושו — מי שמחזיק במפעל ;
- „בעל בית“ פירושו — מי שמקבל דמי שכירות מהבית בין בזכותו הוא ובין כסוכן, כנאמן או כאפוטרופוס, או כל מי שהיה מקבל דמי שכירות מהבית אילו היה מושכר ; ולגבי בית שיש עליו חוכר לתקופה של עשרים וחמש שנה או יותר — אותו חוכר ;
- „רשות מוסמכת“ פירושו — ראש הגא וכל אדם שהוסמך בכתב על ידי ראש הגא להיות רשות מוסמכת לצורך פרק זה ;
- „מקלט“ פירושו — מבנה, חפירה או מקום אחר שהותקן לשמש מקלט לפי תכנית שרשות מוסמכת אישרה אותה, בין בדרך כלל ובין למקלט מסויים, לרבות התקנים הטכניים של בנייתו ;
- „מקלט ציבורי“ פירושו — מקלט שלא נועד לבית מסויים או למפעל מסויים ;
- „מחסה ציבורי“ פירושו — מקום שאינו מקלט, אלא נועד לשמש מחסה ארעי לציבור בשעת התקפה.
12. (א) רשות מוסמכת רשאית להורות לכל רשות מקומית שבתחום פעולתה של הרשות המוסמכת —
- (1) להתקין מקלטים ציבוריים במספר, במקום ובזמן שייקבעו על ידי הרשות המוסמכת ולהחזיקם במצב המאפשר את השימוש בהם בכל עת שיהיה צורך בכך ;
- (2) להבטיח את התקנתם של מקלטים ואת החזקתם התקינה על ידי בעלי בתים ובעלי מפעלים, בהתאם לדיני ההתגוננות האזרחית.
13. (א) היתה רשות מקומית סבורה, שמקום מסויים, כולו או חלקו, ראוי לשמש מחסה ציבורי, רשאית הרשות המקומית למסור הודעה בכתב למחזיק במקום (בסעיף זה — הודעה), כי בדעתה להועיד אותו מקום למחסה ציבורי. ההודעה תפרט את תכנית השינויים והתיקונים שהרשות המקומית תעשה באותו מקום, כדי שיוכל לשמש מחסה ציבורי.
- (ב) רשות מקומית לא תמסור הודעה, אלא אם —
- (1) אישרה רשות מוסמכת, שאותו מקום יבוא, לאחר תיקונים ושינויים או בלעדיהם, במקום מקלט ציבורי שהרשות המקומית חייבת להתקינה לפי הוראות הרשות המוסמכת ;
- (2) התיקונים והשינויים הדרושים כדי שהמקום יהיה ראוי לשמש מחסה ציבורי לא ימנעו מהמחזיק במקום את השימוש בו למטרה שאותה שימש עד ההודעה.
- (ג) נמסרה לאדם הודעה, רשאי הוא תוך 15 יום להגיש עליה ערר למועצה המחוזית של הגא בנימוק —
- (1) כי המקום, כולו או מקצתו, נועד לשמש מוסד או עסק בעלי תועלת ציבורית והשימוש בו למטרה זו עלול להיפגע, אם המקום ישמש מחסה ציבורי, או
- (2) כי המקום דרוש, כולו או מקצתו, לבעל המקום, או למחזיק במקום, לשם התקנת מקלט.
- (ד) בערר, כאמור, תדון ועדה של שלושה מחברי המועצה המחוזית שתיבחר לכך על ידיה. ועדה זו —
- (1) תחליט ברוב דעות ;
- (2) תתן נימוקים להחלטותיה ;

הוראות הרשות
מקומית

מחסים ציבוריים

- (3) יהיו לה הסמכויות של ועדת חקירה שנתמנתה לפי פקודת ועדות החקירה¹ ושהוענקו לה כל הסמכויות שאפשר להעניק לוועדת חקירה כזאת לפי סעיף 5 לפקודה האמורה ;
- (4) תהיה רשאית לאשר את ההודעה או לבטלה או לאשרה בתנאים מסויימים ;
- (5) תקבע בעצמה את יתר סדרי דיוניה ועבודתה.

(ה) המחזיק במקום שניתנה עליו הודעה לא יעשה בו כל שינוי או תיקון ולא ירשה לעשותם, כל זמן שלא בוטלה ההודעה, אלא אם התירה הועדה של המועצה המחוזית לעשות אותו שינוי או תיקון.

(ו) נמסרה לאדם הודעה, והאדם לא הגיש עליה ערר תוך המועד הקבוע, או הגיש ערר וההודעה אושרה, יהיה המקום שאליו מתיחסת ההודעה האמורה, מקום שנועד למחסה ציבורי.

(ז) נועד מקום למחסה ציבורי חייבים בעל המקום והמחזיק בו —

(1) להרשות לרשות המקומית לעשות בו את התיקונים והשינויים הדרושים כפי שפורטו בהודעה ; ואם שונו על ידי הועדה של המועצה המחוזית — כפי ששונו על ידיה ;

(2) לא לעשות בו כל שינוי או תיקון ולא להרשות לעשותם, אלא באישור הרשות המקומית ;

(3) להחזיק את המקום ראוי לשימוש בו כמחסה ציבורי בכל עת שיהא צורך בכך ולמלא אחרי הוראות סעיף 15 (ג), כאילו היה המקום מקלט.

התקנת מקלטים
בבתים
ובמפעלים

14. (א) בכל בית או סמוך לו יהיה מקלט שישמש בעיקרו את דיירי הבית ובני אדם הרגילים לבקר בו.

(ב) בכל מפעל או סמוך לו יהיה מקלט שישמש בעיקרו את עובדי המפעל ובני אדם הרגילים לבקר בו.

(ג) לא יינתן רשיון להקמת בית או להקמת מבנה שהוא כולו או בעיקרו מפעל, אלא אם נכללה התקנת מקלט בתכנית הבניה של אותו בית או מבנה.

(ד) קיים בית ואין בו מקלט, חייב בעל הבית להתקינו באותו בית או סמוך לו בזמן ובמקום שייקבעו על ידי הרשות המקומית.

(ה) קיים מפעל ואין בו מקלט, חייב בעל המפעל להתקינו באותו מפעל או סמוך לו בזמן ובמקום שייקבעו על ידי הרשות המקומית. חובה זו חלה על בעל מפעל, גם אם במבנה שבו נמצא המפעל הותקן מקלט המשמש את דיירי המבנה או מפעל אחר.

(ו) בעל בית ובעל מפעל חייבים להחזיק את מקלטם במצב המאפשר את השימוש בו למטרה שלה נועד בכל עת שיהיה צורך בכך, ולעשות כל תיקון ושינוי הנחוץ לשם מילוי חובה זו, כפי שיידרשו בכתב על ידי הרשות המקומית, ובלבד שלעשיית אותם התיקונים והשינויים לא ייקבע זמן פחות מחמשה ימים מיום מסירת הדרישה.

(ז) רשות מקומית, באישור הרשות המוסמכת, רשאית —

(1) לפטור בעלי בתים מסויימים מהחובה להתקין מקלט נפרד לכל בית, בתנאי שבעלי אותם הבתים יתקינו מקלט משותף לבתיהם, או בלי תנאי זה, אם היא סבורה, שתנאי המקום שבו נמצאים הבתים מרשים זאת ;

¹ חוקי א"י, כרך א' פרק כ"א, עמוד 152.

(2) לפטור בעל מפעל מהחובה להתקין מקלט, אם יוכיח להנחת דעתה, שבאותו מבנה שבו נמצא המפעל או סמוך לו יש מקלט שיכול לשמש מחסה גם לעובדי המפעל ולמבקרים בו ויש גישה נוחה מהמפעל אל אותו מקלט.

(ח) הוראת הרשות המקומית בכתב, שיוקצו מקלט משותף לבתים אחדים, יחולו הוראות סעיף זה על בעלי הבתים האלה כאילו היו בעליו המשותפים של בית שחובה להתקין מקלט בו או סמוך לו.

15. (א) לא ישתמש אדם במקלט למטרה אחרת מאשר לחסות בו בשעת התקפה, אלא על פי רשיון מאת הרשות המוסמכת.

השימוש
במקלטים

(ב) לא יהרוס אדם מקלט, אלא על פי רשיון מאת הרשות המוסמכת.

(ג) המחזיק במקום שהוא מקלט, חייב בשעת התקפה לאפשר לכל אדם הנמצא סמוך למקום להיכנס למקלט ולשהות בו כל שעת ההתקפה.

(ד) ראש הגא רשאי לקבוע הוראות בדבר אופן השימוש במקלט ציבורי או במחסה ציבורי, וכללי ההתנהגות של בני אדם הנמצאים בהם לשם מחסה. הוראות אלה אינן חובה לפרסמן ברשומות, אלא יוצגו באופן הנראה לעין בכניסה למקום או בתוך המקום שעליו הן חלות.

16. (א) המחזיק במקום שצריך, לדעת הרשות המקומית, לשמש מקלט לבית, חייב לאפשר את התקנת המקלט.

הוראות לגבי
מקום שנועד
לשמש מקלט
לבית

(ב) היתה הרשות המקומית סבורה, שאין להתקין את המקלט האמור אלא לאחר פינוי המקום, רשאית הרשות המקומית להורות בכתב למחזיק המקום לפנותו תוך זמן שתקבע, ובלבד שלא תקבע פחות מחמשה עשר יום מיום מסירת ההוראה.

(ג) רשות מקומית לא תתן הוראת פינוי, כאמור, לגבי מקום המשמש למחזיק בו, מקום מגורים או מקום עבודה או מקום עסק, אלא אם העמידה לרשותו של המחזיק מקום חלופי (אלטרנטיבי) העשוי לשמש באופן המתקבל על הדעת את המטרה שאותה משמש המקום שיש לפנותו; אך תנאי זה לא יחול לגבי מקום שהוא חלק מדירה או ממקום עבודה או ממקום עסק שברשותו אותו מחזיק, ופינוי החלק האמור לא יפגע במידה ניכרת בתנאי מגוריו, עבודתו או עסקו של המחזיק.

(ד) לצורך השימוש בהוראות שבסעיף קטן (ב) ו-(ג) יחולו כללים אלה:

(1) יש להביא בחשבון את צרכיו המוצדקים של המחזיק במקום מזה, ואת צרכי ההתגוננות האזרחית מזה.

(2) העובדה שהמקום החלופי שהועמד לרשות המחזיק שטחו יותר קטן או שהוא פחות נוח מן המקום שיש לפנותו, אינה קובעת, כשלעצמה, שהמקום שהועמד לרשותו אינו עשוי לשמש את המטרה שאותה משמש המקום שיש לפנותו.

(ה) פונה מקום בבית בהוראה לפי סעיף קטן (ב), חייבים המחזיקים בשאר חלקי הבית כדיירים לשלם לבעל הבית את דמי השכירות שהיה מקבל בעד המקום שפונה.

(ו) חדל מקום לשמש מקלט, חייב בעל הבית להחזירו למצבו שלפני התקנת המקלט ומי שהיה מחזיק במקום ופינה אותו בהוראה לפי סעיף קטן (ב), רשאי תוך חודש ימים מהיום שהמקום חדל לשמש מקלט, לחזור ולהחזיק בו, לאחר שיפנה את המקום החלופי שהועמד לרשותו.

17. (א) המחזיק במקום שנועד לשמש מחסה ציבורי או שחל עליו סעיף 16 רשאי, תוך שלושים יום מיום שנמסרה לו הודעה על כך, לפנות את המקום ולהסתלק מזכויותיו בו

זכות הסתלקות

במסירת הודעה בכתב לאחר הפינוי לרשות המקומית ולבעל המקום; את יום מסירת הודעת ההסתלקות יראו כיום ההסתלקות, ואם נמסרה ההודעה לרשות המקומית ולבעל המקום בימים שונים, יראו כיום ההסתלקות את היום המאוחר יותר.

(ב) הסתלק המחזיק, יחולו הוראות אלה:

(1) המחזיק פטור מכל חובה המוטלת עליו, על פי החוק או על פי חוזה או באופן אחר, לשלם לבעל את שכר המקום או כל תמורה אחרת בעד הזמן שלאחר יום ההסתלקות; ואם שילם לבעל המקום לפני יום ההסתלקות שכר או כל תמורה אחרת בעד תקופה מסויימת שלאחר יום ההסתלקות, חייב הבעל להחזיר לו אותו שכר או אותה תמורה;

(2) הבעל והמחזיק פטורים מיום ההסתלקות ואילך מהתחייבויותיהם ההדדיות המוטלות עליהם על פי חוזה בנוגע למקום; אך אין האמור בזה פוגע בכל עילת תביעה שנולדה לפני יום ההסתלקות.

השתתפות
בהוצאות

18. (א) הוצאות שהוציא בעל בית להתקנת מקלט או לעשיית תיקונים ושינויים בו, לפי הוראות חוק זה, רשאי הוא לגבותן מדיירי הבית אותה שעה, לפי המפורט בזה:

(1) בבית שבנייתו הושלמה לפני יום כ' בתמוז תש"ה (1 ביולי 1945) (להלן — היום הקובע) חמשים אחוזים של ההוצאות;

(2) בבית שבנייתו הושלמה ביום הקובע או אחריו, בין לפני תחילת תקפו של חוק זה ובין לאחר מכן, עשרים וחמשה אחוזים של ההוצאות;

(3) בבית שבנייתו הושלמה לפני היום הקובע ונוספה אליו קומה או חלק אחר ביום הקובע או אחריו, כאמור בפסקה (2) — מחלקים את ההוצאות בין דיירי החלק הקודם ובין דיירי החלק הנוסף באופן יחסי למספר החדרים שבכל אחד מהם, ודיירי החלק הקודם משתתפים בחמשים אחוזים, ודיירי החלק הנוסף בעשרים וחמשה אחוזים.

(ב) היו חילוקי דעות בין בעל בית ובין דייריו בנוגע לסכום ההוצאות שבעל הבית הוציא להתקנת מקלט או להחזקתו, ייחשב הסכום שיאושר על ידי הרשות המקומית כסכום ההוצאות שהוצאו למעשה.

דמי השתתפות—
הוראות שונות

19. (א) הסכום שכל דייר חייב לשלם לבעל הבית לפי סעיף 16 (ה) וסעיף 18 (להלן — דמי השתתפות) יהיה ביחס לסכום הכללי של דמי השתתפות כיחס שבין מספר החדרים שברשות הדייר ובין מספר החדרים שבבית.

(ב) מועד התשלום של דמי השתתפות יהא כזה:

(1) דמי השתתפות לפי סעיף 16 (ה) — יחד עם דמי השכירות בעד הדירה ובאותם שיעורי תשלומים;

(2) דמי השתתפות לפי סעיף 18, כשאין חילוקי דעות לגבי סכום ההוצאות — תוך שלושים יום מיום קבלת הודעה במכתב רשום מבעל הבית המציינת כי התקנתו של המקלט, תיקונו או שינויו הושלמו, והקובעת את סכום ההוצאות הכללי וחלקו בדמי השתתפות;

(3) דמי השתתפות לפי סעיף 18 במקרה של חילוקי דעות כאמור בו בסעיף קטן (ב) — תוך שלושים יום מיום קבלת הודעה בכתב מאת הרשות המקומית הקובעת את סכום ההוצאות.

(ג) אי תשלום דמי השתתפות בזמן שנקבע בסעיף קטן (ב) ייחשב לאי-תשלום שכר-

דירה, אולם אם שילם הדייר את דמי ההשתתפות לאחר שנתבע לדין, אך לפני שהתחיל הדין בתביעת הפינוי — לא ישמש הדבר עילה לפינוי.

(ד) דינו של בעל בית שהוא בעצמו גר בביתו או מחזיק בפועל בחלק ממנו, כדין דייר למטרת חישוב דמי השתתפותם של הדיירים.

(ה) דייר המפנה דירתו רשאי לגבות ממי שהוא בעל הבית אותה שעה את הסכום ששילם כדמי השתתפות לפי סעיף 18 בעד אותה דירה, ובעל הבית רשאי, על אף האמור בכל חוק אחר, לחזור ולגבות אותו סכום משוכרה החדש של הדירה. דינו של סכום זה לגבי השוכר החדש יהיה כדין דמי השתתפות בהוצאות להתקנת מקלט לבית שהוצאו בזמן היותו דייר באותו בית.

(ו) היה בית או מפעל בבעלותם של בני אדם אחדים יהיו החובות המוטלות לפי חוק זה חלות על כולם יחד ועל כל אחד לחוד, ולכל אחד מהם תהיה הונות להיות מפוצה על ידי האחרים בעד כל סכום שהוציא לשם מילוי אחת החובות האמורות יתר על המגיע ממנו לפי חלקו בבית או במפעל. הוא הדין בבני אדם השוכרים במשותף דירה.

(ז) המחזיק במקום עבודה או במקום עסק שאינם מפעל, אשר בעליו חייב בהתקנת מקלט נפרד, יהיה דין המקום הזה כדין דירה ודין המחזיק בו כדין דייר, ובכל הנוגע לדמי השתתפות יחשב חלקו לפי מספר החדרים הבנויים מעל לשטח מקום עבודתו או עסקו, ואם אין כאלה — לפי מספר החדרים שמתחת לו, ואם אין גם כאלה — כפי שתקבע הרשות המקומית.

(ח) מקום ששוכרו הראשי חייב בדמי השתתפות, והמקום כולו או חלקו מוחזק על ידי שוכר משנה, יחולו הוראות אלה:

(1) שוכר המשנה חייב לשלם את חלקו בדמי השתתפות לשוכר הראשי;

(2) אם המקום הוא דירה, יהיה חלקו של שוכר המשנה באותו יחס לדמי השתתפותו של הדייר כמספר החדרים ששוכר המשנה מחזיק בהם ביחס למספר הכללי של החדרים בדירה;

(3) אם המקום אינו דירה, יהיה חלקו של שוכר המשנה לפי האמור בפסקה (2), אלא שבמקום חשבון החדרים יבוא החשבון שנקבע בסעיף קטן (ז);

(4) האמור בסעיפים קטנים (ב), (ג) ו-(ה) יחול על חלקו של שוכר המשנה כאילו היה השוכר הראשי בעל בית, ושוכר המשנה — שוכר ראשי.

(ט) הרשות המקומית תקבע את חלקו של בעל בית שסעיף 14 (ח) חל עליו בהוצאות התקנת המקלט המשותף והחזקתו, וכן את הסכום שהוא חייב לשלם בעד כל מקום שפונה באחד הבתים על פי סעיף 16; וכל בעל בית כזה רשאי לגבות דמי השתתפות מדיירי ביתו, כאילו היה סכום ההוצאות שעלה בחלקו סכום שנקבע על פי סעיף 18 (ב), והסכום ששילם בעד פינוי מקום — שיעור שכר הדירה של מקום שפונה בביתו לפי סעיף 16.

20. בעל בית או בעל מפעל שלא התקין מקלט או שלא עשה את התיקונים והשינויים שהוא חייב לעשותם לפי חוק זה, רשאית הרשות המוסמכת או הרשות המקומית, מבלי לפטור בזה את בעל הבית או בעל המפעל מאחריות פלילית על אי מילוי חובה זו, לבצע את אותן העבודות הדרושות, ומשעשתה זאת — לגבות מבעל הבית או המפעל, בדרך שהיא מוסמכת לגבות מסים או בדרך אחרת, את כל ההוצאות שהוציאה; והוראות הסעיפים 18 ו-19 חלות עליהן, כאילו הוצאו במישרים על ידי הבעלים.

ביצוע עבודות
ע"י רשות
מקומית או
רשות מוסמכת

פרק רביעי : איפול והגנה על שמשות

21. (א) שר הבטחון רשאי בתקופת קרבות או אם יש לו יסוד לחשוב שהשעה היא ערב תקופת קרבות, להכריז בכל דרך של פרסום שימצא לנכון על מצב הכן בהתגוננות האזרחית. (ב) הוכרז מצב הכן בהתגוננות האזרחית —

מצב הכן
בהתגוננות
האזרחית

- (1) ייכנסו לתקפן ההוראות בדבר הגנה על שמשות שנקבעו בתקנות, כולן או מקצתן, לגבי כל שטח המדינה או לגבי חלק ממנה או לגבי מקום מסויים, הכל כפי ששר הבטחון יקבע מזמן לזמן באכרזתו ;
- (2) אדם, שההוראות בדבר הגנה על שמשות חלות עליו, חייב למלא אחריהן לא יאוחר מאשר כתום שלושה ימים מיום שנכנסו לתקפן ;
- (3) לא יאיר אדם אור בזמן שבין שקיעת השמש ובין זריחתה (להלן — שעות האיפול), אלא לפי התקנות האמורות בסעיף 27 (ג) (6).

22. לצורך תמרוני הגא רשאי ראש הגא, בצו שיחול בכל המדינה או בשטח משטחיה או לגבי מבנים או כלי רכב מסויימים, הכל כפי שייקבע בצו, לאסור על הארה בשעות האיפול שלא לפי התקנות האמורות בסעיף 27 (ג) (6).

איפול לצרכי
תמרונים

פרק חמישי : כללי

23. (א) כל צו, הודעה או דרישה (להלן — מסמך) שלפי דיני ההתגוננות האזרחית חובה להמציאו בכתב לאדם שלו נועד, מותר להמציאו —

המצאת
סכמים

- (1) במסירה לאותו אדם ;
- (2) במסירה לבן משפחתו הגר אתו יחד והוא בן 18 ומעלה ;
- (3) במשלוח לאותו אדם בדואר רשום, לפי כתובת מקום מגוריו או עסקיו, הרגיל או האחרון ;
- (4) בהצגתו, באופן בולט לעין, על פני המקום שאליו מתיחס המסמך או בתוך אותו מקום.

(ב) מקום שלא הוכחה שעת המצאתו של המסמך רואים אותו —

- (1) כאילו הומצא כתום שתיים עשרה שעות משעת המסירה — אם נמסר לפי סעיף קטן (א) (2) ;
- (2) כאילו הומצא כתום שבעים ושתיים שעות משעת המסירה למשלוח — אם נשלח לפי סעיף קטן (א) (3) ;
- (3) כאילו הומצא כתום ארבעים ושמונה שעות לאחר הצגתו — אם הוצג לפי סעיף קטן (א) (4).

24. (א) חבר הגא שעשה אחת מאלה —

עבירות

- (1) לא מילא תפקיד שהוטל עליו כחוק או התרשל במילוי תפקיד כזה ;
- (2) סירב לציית לפקודה או להוראה שניתנה לו כחוק ;
- (3) הזיק לציווד או לרכוש אחר שניתן לו כחבר הגא או התרשל בשמירתם, דינו — מאסר עד שלושה חדשים או קנס עד שבעים וחמש לירות או שני הענשים כאחד, ואם נעברה העבירה בתקופת קרבות, דינו — מאסר עד שנה או קנס עד שלוש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ב) אדם שעשה אחת מאלה —

- (1) עבר על דיני ההתגוננות האזרחית או התרשל במילויים ;

(2) לבש מדים או סימני היכר של הגא מבלי שהיה מוסמך לכך ;
(3) הפריע ביודעים לחבר הגא במילוי תפקידו או בשימוש בסמכויות הנתונות לו לפי דיני ההתגוננות האזרחית.

דינו — מאסר עד שלושה חדשים או קנס עד שבעים וחמש לירות או שני הענשים כאחד, ואם נעברה העבירה בתקופת קרבות, דינו — מאסר עד שנה או קנס עד שלוש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ג) חבר בני אדם, שנאשם בעבירה לפי סעיף קטן (ב), ייאשם בה גם כל אדם שהיה בשעת העבירה ראש החבר, מזכירו, נאמנו, מנהלו או מנהל עסקיו, אלא אם הוכיח, שהעבירה נעברה בלי ידיעתו או שנקט את כל האמצעים המתאימים למניעתה.

(ד) יצא בעל מפעל חייב בדיון על עבירה לפי סעיף קטן (ב) (1) מחמת אי מילוי חובה המוטלת עליו בדבר התקנת מקלט למפעל או החזקתו, רשאי בית-המשפט, נוסף על כל עונש שהוא מוסמך להטילו, לצוות על סגירת המפעל או חלק ממנו עד התקנת המקלט או עד עשיית תיקונים ושינויים בו או לתקופה קצרה מזה.

(ה) הוראות סעיף זה באות להוסיף על אחריותו הפלילית של אדם שעבר עבירה לפי כל חוק אחר, ולא לגרוע ממנה.

25. התקנות המנויות להלן — בטלות :

ביטול

(א) תקנות-שעת-חירום (האפלה), תש"ח—1948¹ ;

(ב) תקנות-שעת-חירום (הגנה על שמשות), תש"ח—1948² ;

(ג) תקנות-שעת-חירום (הגנה אזרחית), תש"ח—1948³ ;

(ד) תקנות-שעת-חירום (מקלטים), תש"ח—1948⁴ ;

26. (א) מקום שפונה לפני תחילת תקפו של חוק זה, לפי תקנה 5 לתקנות-שעת-חירום (מקלטים), תש"ח—1948 (בסעיף זה — התקנות הקודמות), רואים אותו, לצורך תשלום דמי השתתפות והחזרת החזקה בו, כאילו פונה לפי סעיף 16.

הוראות מעבר

(ב) הוצאות שאדם רשאי, ערב תחילת תקפו של חוק זה, לגבותן לפי תקנה 6 לתקנות הקודמות, רואים אותן כהוצאות שאותו אדם רשאי לגבותן לפי סעיף 18.

(ג) כל סכום ששולם על ידי דייר או דייר-משנה לפני תחילת תקפו של חוק זה לפי תקנה 6 לתקנות הקודמות, יחולו לגביו ההוראות שבסעיף 19 (ה), כאילו היה זה סכום ששולם כדמי השתתפות לפי סעיף 18 או 19 (ח).

27. (א) שר הבטחון ממונה על ביצוע חוק זה.

ביצוע ותקנות

(ב) שר הבטחון רשאי, בהסכמת שר הפנים, להתקין תקנות בענינים אלה :

- (1) העמדת מקרקעים שבידי הרשויות המקומיות לצרכי ההתגוננות האזרחית ;
- (2) הספקת ציוד, כלי רכב, אמצעי כיבוי וחמרים אחרים שברשות הרשויות המקומיות, לצרכי התגוננות אזרחית בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא ;
- (3) העמדת עובדים של הרשויות המקומיות לצרכי התגוננות אזרחית בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא ;
- (4) מתן עזרה וסיוע להגא על ידי הרשויות המקומיות לשם פינוי אוכלוסיה ושיכונה ;

¹ ע"ר מס' 20 מיום ד' באולול תש"ח (8.9.48), תוס' א', עמ' 48.
² ע"ר מס' 20 מיום ד' באולול תש"ח (8.9.48), תוס' א', עמ' 49.
³ ע"ר מס' 24 מיום כ"ה באולול תש"ח (20.9.48), תוס' א', עמ' 77.
⁴ ע"ר מס' 24 מיום כ"ה באולול תש"ח (20.9.48), תוס' א', עמ' 80.

(5) כל השתתפות אחרת של הרשויות המקומיות בביצוע תכניות ההתגוננות האזרחית לשטח שיפוטן.

(ג) שר הבטחון רשאי להתקין תקנות בכל ענין אחר הנוגע לביצועו של חוק זה ובכלל זה בענינים אלה —

(1) תשלומים מכספי הגא בעד טיפול רפואי או נזק ממון שנגרמו לחבר הגא לרגל חבלה או מחלה, שאירעו בהיותו בתפקיד ועקב תפקידו, ושלא גרמו לתוצאות המחייבות את אוצר המדינה בתשלומים לפי החוקים שפורטו בסעיף 8 (ז) ;

(2) הסדרת התנועה בדרכים בשעת קרבות או תמרוני הגא ;

(3) התנהגות האוכלוסייה האזרחית במקומות ציבוריים בתקופת קרבות או בשעת תמרוני הגא ;

(4) חובתם של בני אדם המעבידים יותר מ־10 עובדים — לאמנם ולציידם לצרכי התגוננות אזרחית ;

(5) הסוואת מבנים ומיתקנים מפני הבחנה מן האויר ;

(6) התנאים בהם מותר להעלות אור בשעות האיפול ;

(7) הגנה על שמשות מכל הסוגים על ידי בעליהן או מחזיקיהן.

דוד בן־גוריון
שר הבטחון

דוד בן־גוריון
ראש הממשלה

חיים ווייצמן
נשיא המדינה

